

Szent Márton növényei

„Nézzétek a mezők liliomait, hogyan nőnek: nem fáradoznak, nem szőnek-fonnak, mégis, mondom nektek, még Salamon sem volt dicsősége teljében úgy felöltözve, mint egy ezek közül” (Máté 6,28-29) – szól az egyik legismertebb, virágokkal kapcsolatos igehely a Bibliában, amely számos, egy-egy apostolhoz vagy más szenthez kapcsolódó növényt említ. Ugyanakkor nemcsak a Szentírás, de a világ különböző részein olykor a népnyelv is összekapcsolt egy-egy kedvelt virágot az általa tisztelt szent emberrel.

Ferenc pápa földrészén, Dél-Amerikában él a liliomok rokonságába tartozó inkaliliom (*Alstroemeria*) nemzetség. Ennek egyik, Peru, Chile és Argentína területén őshonos – *Alstroemeria ligtu* nevű – fajtát nevezik „Szent Márton-virágnak”. Szép, 50-60 cm magas, gumós évelő virág, számos nemesített fajtával. Utóbbiak széles-tölcséres, felálló virágai rózsaszín, narancs vagy sárga árnyalatúak, eltérő színű pettyekkel és csíkokkal. Kivételes vázartósságuk miatt elsőrangú vágott virágok, így nálunk – Szent Márton szülőföldjén – mindenekelőtt a virágkereskedelemben találkozhatunk velük.

A régi gyümölcsök hazája főként Nyugat-Ázsia, s a legnemesebb gyümölcsfajták is onnan kerültek Európába. A körte (*Pyrus communis*) valószínűleg Kisázsiaiból származó egyik fajtája a „Téli Kármán-körte”. Kármán egy török népcsoport és város neve Törökországban. A török időkben a Balkán-félszigeten át hazánkba is eljutottak ipari és kertészeti termékeik. E fajta azonban már a római időkben is bekerülhetett Pannóniába. Régi gyümölcsészek (pomológusok) szerint Márton püspök is kedvelhette, hiszen vitt belőle magával Sabariából, amikor 374-ben megválasztották Tours püspökének. Franciaországban jutott belőle Rémy érseknek is, aki ezt a finom körtét a jó keresztény (bon chrétien) Clovis királynak ajánlotta. Így aztán a „Téli Kármán-körte”, „Bon-Chrétien d’hiver”, „Szent Márton körtéje” és „toursi körte” neveken terjedt el és lett népszerű Franciaországban. A 18. században Magyarországon eltűnt, majd az 1930-as években tért vissza hozzánk, mint nyugateurópai fajta. Fája hatalmas, hosszú életű; gyümölcse nagy, dudoros, édes, leves és illatos. Szeptembertől szedhető, január-februárig jól tárolható fajta.

Az 1818-ban írásba foglalt első magyar tájmonográfiában az Őrség vidéke kapcsán így fogalmaz Zakál György: „a’ ketske tsötsü a’ Sz. Mártony szöllő, a’ mely későn erő fanyar”. Az októbertől érő kecskecsöcsű csemegeszőlő-fajta ma is közismert. Képszerű elnevezése egyfajta metaforikus terminus, utalva a szőlőszemek alakjára, mivel bogyói nagyok, hosz-

szúkásak, két végük elhegyesedő. Magyarországon a fehér, fekete és piros kecskecsöcsű szinte minden borvidéken ismert volt még a közelmúltban is, a 19. század végi filoxeravész megelőzően nagy mennyiségben termelt szerte a Kárpát-medence szőlőhegyein. Elterjedése szerint vélhetően még a rómaiak hozhatták ezt a fajtát Pannóniába a dél-európai, mediterrán vidékekről. Erre utal az a Baranya megyei leletként ismert Liber oltárkő, amely tartalmazza a kecskecsöcsű szőlő nevet. Minden bizonnyal Magyarország valóban egyik legrégebbi szőlőfajtájáról, szőlőfajta-elnevezéséről van szó, hiszen első magyar nyelvű emlékünk róla az 1405 körül keletkezett Schlägli szójegyzék, amiben mint „*kecche chechew zele*” kerül említésre. Ez az adat egyben arra is utal, hogy az ampelográfusok szerint kisázsiai eredetű szőlőfajta magyarországi elterjedése már bizonyosan a török-kor előtti időkre tehető. A vasi tájnyelv ugyanakkor használta a *szentmártoni szőlő* elnevezést is, egyértelműen konkrét szőlőfajta való utalás nélkül, értve ez alatt a fattyúhajtásokon később kifejlődő, ezért nem nagyon beérő, savanyú szőlőt termő fürtöket. A Zongor Ferenc által lejegyzett Ság-hegyi néphagyomány szerint „*a szentmártonyi szüöllüöt kuorúhattyák*”, avagy „*kórállhatják*”, tehát gyűjtögethették a szőlősgazda tulajdonosok engedélyével, nyilvánvalóan a szegény népség tagjai.

A Szent Márton Jubileumi Évben Szent Márton körtéjéből ültetünk egy-egy csemetét Szombathelyen, a Püspöki Palota kertjébe és a Vasi Skanzen Márton-hegyére; utóbbi helyre a Szent Márton-szőlő tőkéivel együtt.

Dr. Balogh Lajos – Dr. Illés Péter

Martinus

www.martinus.hu

a Szombathelyi Egyházmegye havilapja

IX. ÉVFOLYAM 11. SZÁM • 2016. NOVEMBER • ÁRA: 170 FT

„Ferenc pápa küldötteként
jöttem hozzátok,
hogy osztozzam Szent Márton
születése 1700.
évfordulójának örömeiben.”

(Dominik Duka OP)

Szent Márton MDCC
FELEMELŐ SZERETET

Ami látható és ami láthatatlan

A Szent Márton Jubileumi Év
háttéréről
4-5. oldal

Küldetés és kihívás is ma cigánynak lenni

Először szervezett roma családi
napot a Karitász
12. oldal

„Csodálatos lelki táplálék”

Visszatekintés a Szent Márton
Jubileumi Évre Schauermann János
plébánossal
14-15. oldal